

STATISTIČKE ANALIZE

Statističke analize služe **procjeni** (*estimation*) parametara populacija te **testiranju hipoteza**.

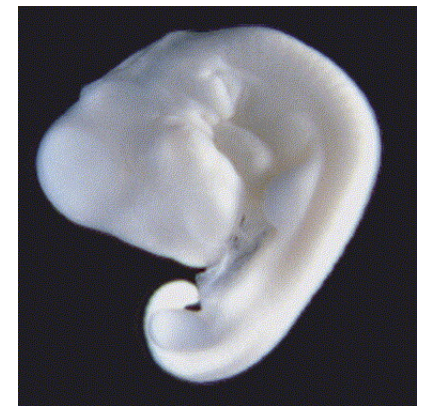
Procjena – utvrđivanje kvantitativne vrijednosti parametra (varijable) populacije na temelju uzorka

- *Prosječna veličina srdele u populacijama južnog i sjevernog Jadrana*
- *Bazalna ekspresija CyP1A2 gena u stanici jetre zdravog muškarca*
- *Oksidativna oštećenja u mozgu nakon 2 sata korištenja mobilnog telefona na frekvenciji 900 MHz*

Hipoteza je tvrdnja o parametru (varijabli) populacije.

- *Srdele u južnom Jadranu su manje nego one u sjevernom*
- *Srdele u jadranskom pokazuju sezonalnost u veličini.*
- *Izloženost parama benzinskih motora u okolišno relevantnim koncentracijama tijekom 8 sati uzrokuje povišenu ekspresiju CyP1A2 gena u stanici jetre zdravog muškarca*
- *Inhibicija Tbx4 gena utječe na razvoj udova u embriju kokoške.*

Statističke metode ukazuju i na **podudarnost hipoteze o parametru populacije i podacima sakupljenim o uzorku**. Hipoteza je neophodna za biološka istraživačka pitanja i omogućuje utvrđivanje uzročno-posljedičnih odnosa, a testiranje hipoteze je informativnije od procjene.

TESTIRANJE HIPOTEZA

PITANJE – **HIPOTEZA/VARIJABLE** – DIZAJNIRANJE EKSPERIMENTA (UZORAK) – TESTIRANJE HIPOTEZE/ANALIZA PODATAKA

TESTIRANJE STATISTIČKIH HIPOTEZA

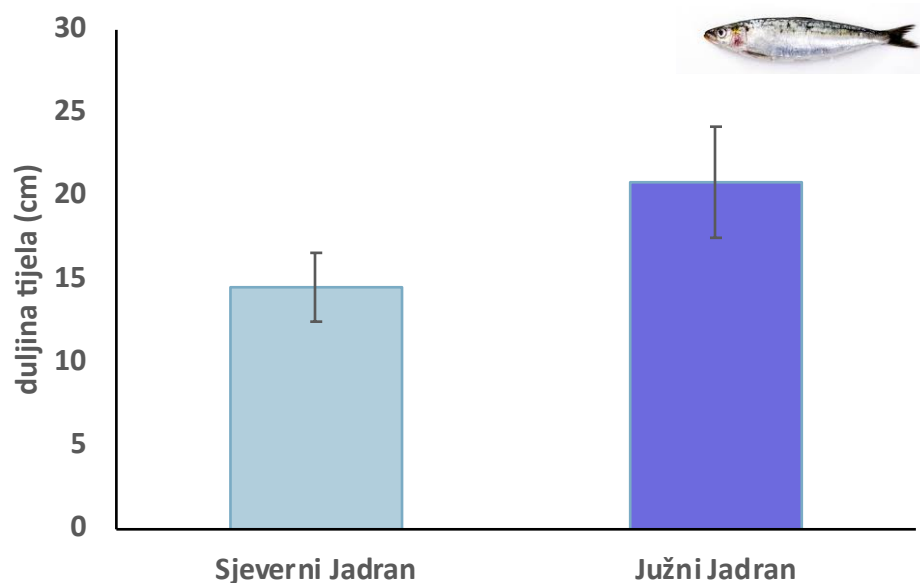
PITANJE – **HIPOTEZA/VARIJABLE** – DIZAJNIRANJE EKSPERIMENTA (UZORAK) – TESTIRANJE HIPOTEZE/ANALIZA PODATAKA

Nul hipoteza (H_0) – nema učinka među varijablama, nema razlike među populacijama

Nul hipoteza se može samo odbiti, ne potvrditi

Odbijanjem nul hipoteze (statističkim testom) zaključujemo da podaci podržavaju alternativnu hipotezu (H_A) – populacije se razlikuju ili nezavisna varijabla ima učinak na zavisnu

- Inhibicija Tbx4 gena utječe na razvoj udova u embriju kokoške.*
Nul hipoteza je *Inhibicija Tbx4 gena **ne utječe** na razvoj udova u embriju kokoške.*
- Srdele u južnom Jadranu su veće nego one u sjevernom.*
Nul hipoteza je *srdele u južnom i sjevernom Jadranu **ne razlikuju** se po veličini.*

Procjena (*estimation*) nam daje uvid u magnitudu učinka.

TESTIRANJE HIPOTEZA

PITANJE – **HIPOTEZA/VARIJABLE** – DIZAJNIRANJE EKSPERIMENTA (UZORAK) – TESTIRANJE HIPOTEZE/ANALIZA PODATAKA

Testiranjem statističke hipoteze uspoređujemo koliko podaci odstupaju od obrazaca koje očekujemo ako je nulta hipoteza točna!

Znanstvena hipoteza zapravo je pravo biološko pitanje, i znanstvenici postavljaju pretpostavke koje onda testiraju kroz statističke hipoteze.

Npr. znanstvena hipoteza bi bila da se srdele u Jadranu razlikuju po veličini, s pretpostavkom da su veće u južnom Jadranu zbog manje intenzivnog izlova

H_0 - *srdele u južnom i sjevernom Jadranu **ne razlikuju** se po veličini*

H_{A1} - *srdele u južnom i sjevernom Jadranu **razlikuju se** po veličini*

H_{A2} - *srdele u južnom Jadranu su veće od srdela u sjevernom Jadranu*

Alternativna hipoteza može biti jednostrana (H_{A2}) ili dvostrana (H_{A1}) (one and two tailed)

Dvostrana hipoteza uključuje vrijednosti na obje strane distribucije (srdele u južnom Jadranu su veće od srdela u sjevernom Jadranu i srdele u sjevernom Jadranu su veće od srdela u Sjevernom Jadranu). Ukoliko postoji mogućnost za obje vrijednosti uvijek se koriste dvostrane hipoteze!

TESTIRANJE HIPOTEZA

- Parametri koje testiramo mogu biti srednje vrijednosti, varijance, korelacije, proporcije...
- Iznosimo najčešće **vrijednost statističkog testa, veličine uzoraka, deskriptivnu statistiku (zbog procjene učinka) i *P*-vrijednost**

Primjer: imaju li krastače veću preferencu korištenju jednog prednjeg uda?

18 krastača donešeno u labos, zavezan im je balon za glavu i bilježeno je s kojom prednjom nogom miču balon s glave

www.shutterstock.com - 1074389033

Bisazza et al. 1996. Right-pawedness in toads. *Nature* 379: 408.

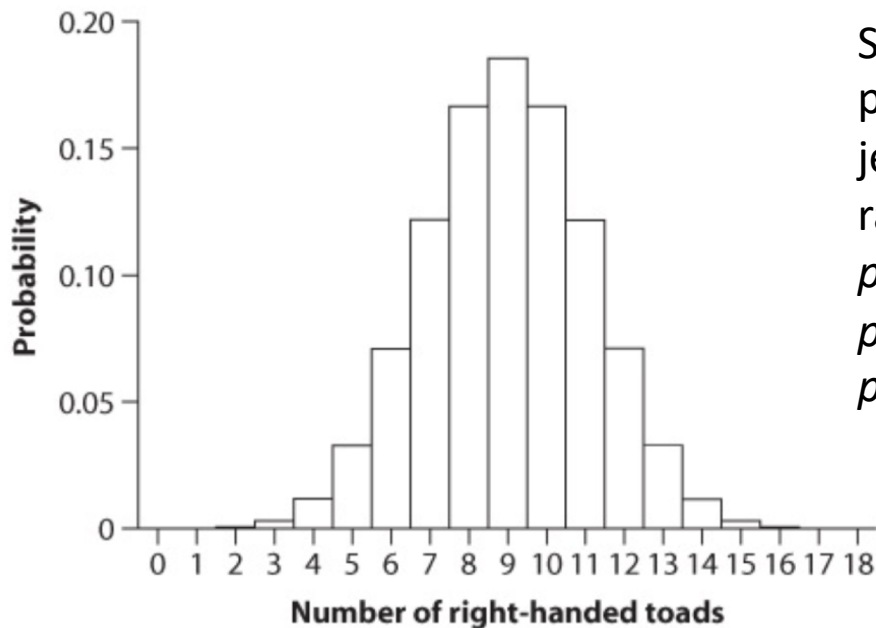
H_0 : učestalost korištenja prednjih udova **je jednaka** u populaciji (i.e., $p = 0.5$).

H_A : učestalost korištenja prednjih udova **nije jednaka** u populaciji (i.e., $p \neq 0.5$).

Dvostrani test – biološki je značajno i ako preferencijalno koriste lijevu i desnu nogu
(frekvencija p za desnu nogu < 0.5 , frekvencija p za desnu nogu > 0.5)

H_0 – 9 krastača koristi desnu, devet lijevu nogu ($p = 0.5$)

*Rezultat mjerenja – 14 krastača koristilo je desnu nogu! JE LI OVO SLUČAJAN ILI ZNAČAJAN
REZULTAT Potrebno je utvrditi distribuciju mogućih uzoraka za H_0 (nul distribucija)*

Slučajnim uzorkovanjem 18 jedinki iz populacije krastača s jednakim preferencijama korištenja udova moguće je u uzorku dobiti od 0 do 18 jedinki koje koriste desnu nogu, ali je vjerojatnost svakog od tih događaja različita !

$p(0) = 0.000004$ (4 slučajna uzorkovanja od 1.000.000 daje ovaj rezultat)

$p(9) = 0.1855$

$p(18) = 0.000004$

Figure 6.2-1

Whitlock et al., *The Analysis of Biological Data*, 2e, © 2015 W. H. Freeman and Company

p VRIJEDNOST

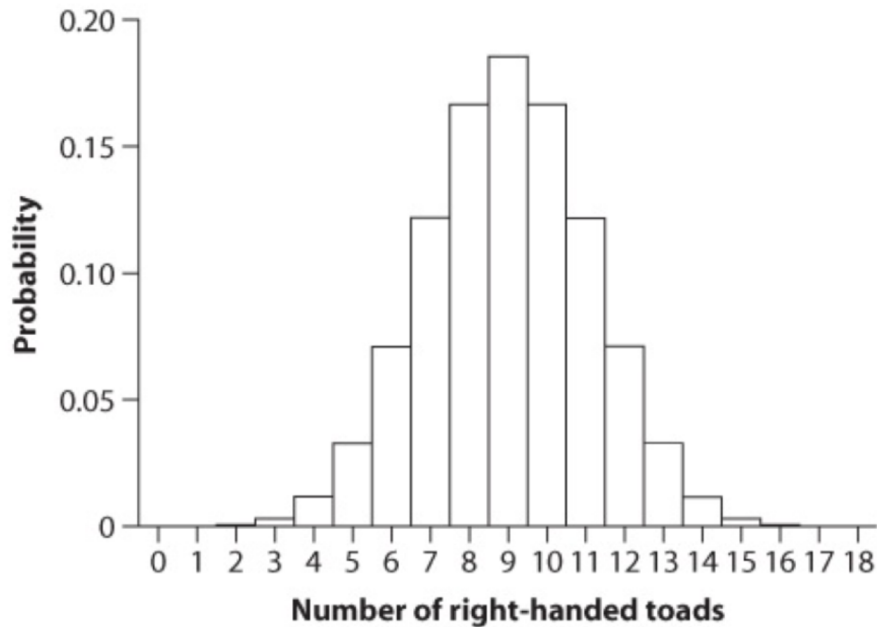
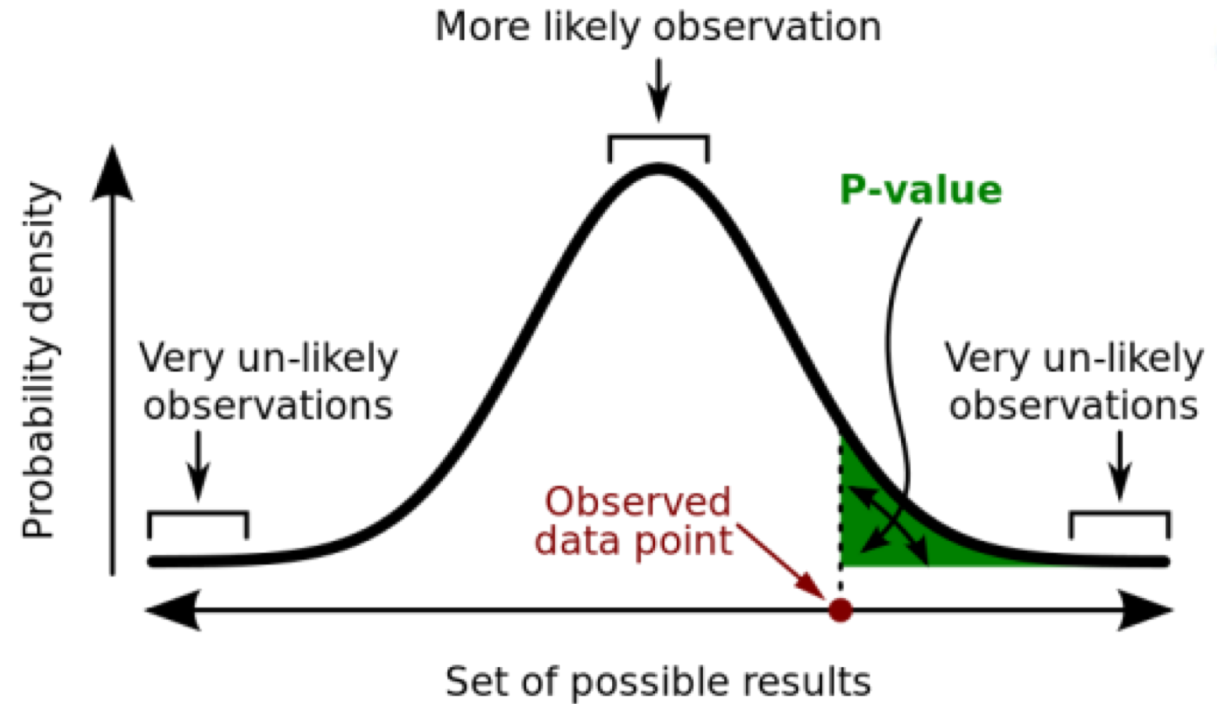
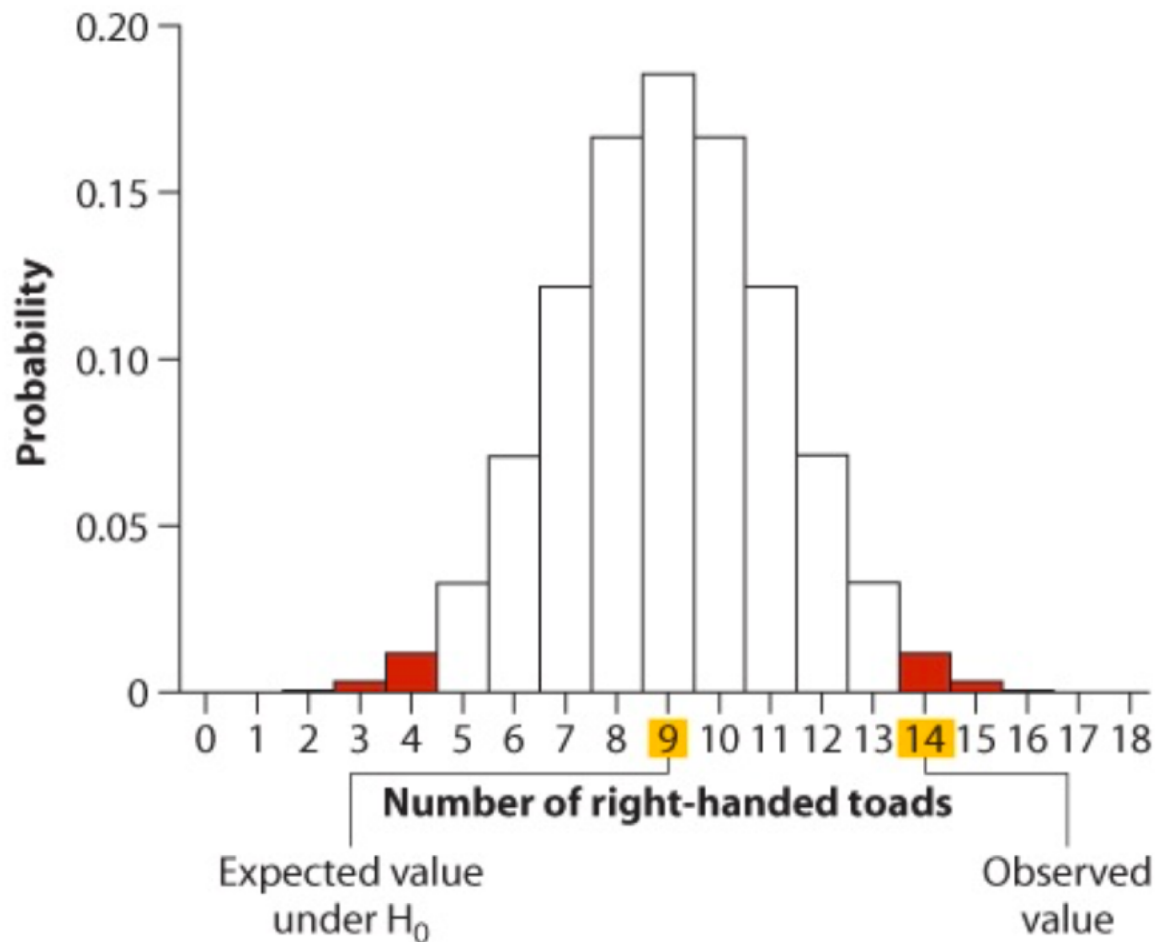

Figure 6.2-1

Whitlock et al., *The Analysis of Biological Data*, 2e, © 2015 W. H. Freeman and Company

- **P vrijednost nije vjerojatnost da je nul hipoteza točna ili kriva, nego MJERA NEKOMPTABILNOSTI PODATAKA S STATISTIČKIM MODELOM** (u širokom smislu vjerojatnost dobivanja tog rezultata ukoliko je nul hipoteza točna)
- **α je statistička značajnost testa, u biologiji je često 0.05**
- **P vrijednost govori o snazi dokaza da je nul hipoteza točna ili kriva, ali ne daje informaciju o snazi učinka!!**

$p < 0.05$
ODBACUJEMO NUL HIPOTEZU

Figure 6.2-2

Whitlock et al., *The Analysis of Biological Data*, 2e, © 2015 W. H. Freeman and Company

$V[14 \text{ ili više desnonogih}] = V[14] + V[15] + V[16] + V[17] + V[18] = 0.0155$ pomnožiti s 2 zbog dvostrukog testa, $V = 0.031$
TO JE P- VRIJEDNOST

RELEVANTNOST REZULTATA, ZNAČAJNOSTI I UČINKA

- provjeriti intervale pouzdanosti

$0.54 < p(\text{desnonoge}) < 0.91$ – treba povećati veličinu uzorka

- **učinak (metoda procjene)** – npr. relativno povećanje varijable, 1%, 25%, 200 %
- **procjeniti biološku značajnost** (npr. povećanje od 1 % bioraznolikosti u nekom području – kolika je ekološka značajnost!?)

GREŠKE TIP 1 I 2

Greška tipa 1 – odbijanje točne nul hipoteze (definirana s α , smanjuje se smanjivanjem α)

- “lažno pozitivni rezultat” (npr. nalazimo razliku koja ne postoji)

npr. ako je $\alpha=0.05$ jednom u 20 puta činimo grešku tipa 1

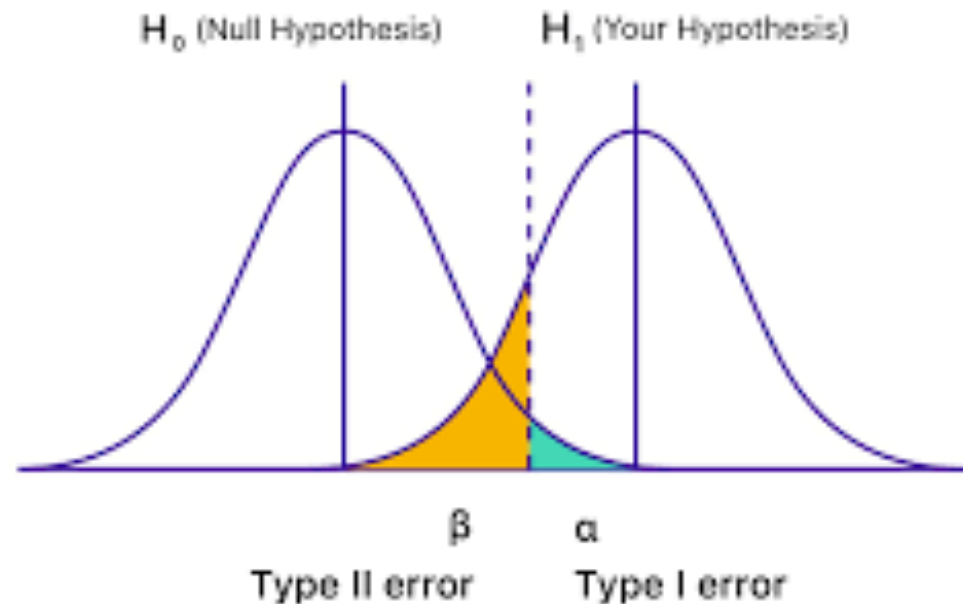
Greška tipa 2 – ne odbijanje netočne nul hipoteze (krivo prihvatanje H_0)

- “lažno negativni rezultat” (npr. ne nalazimo razliku koja postoji)

Snaga testa – vjerojatnost da slučajan uzorak dovede do greške tipa 2

Povećana veličina uzorka smanjuje grešku tipa 2 i povećava snagu testa

	H_0 True	H_0 False
Accept H_0 /Reject H_1	True	False: Type II error
Reject H_0 /Accept H_1	False: Type I error	True

REVIEW

Four principles for improved statistical ecology

Gordana Popovic¹ | Tanya Jane Mason^{2,3} | Szymon Marian Drobnik^{4,5} |

Najčešće greške

- 1) POSTAVLJANJE HIPOTEZE NA OSNOVU REZULTATA
- 2) NE IZNOŠENJE NE-ZNAČAJNIH REZULTATA
- 3) TESTIRANJE NULTE HIPOTEZE ZA KOJU ZNATE DA JE KRIVA
- 4) KRIVA INTERPRETACIJA NE-ZNAČAJNIH REZULTATA KAO NE POSTOJANJE UČINKA ILI POVEZANOSTI

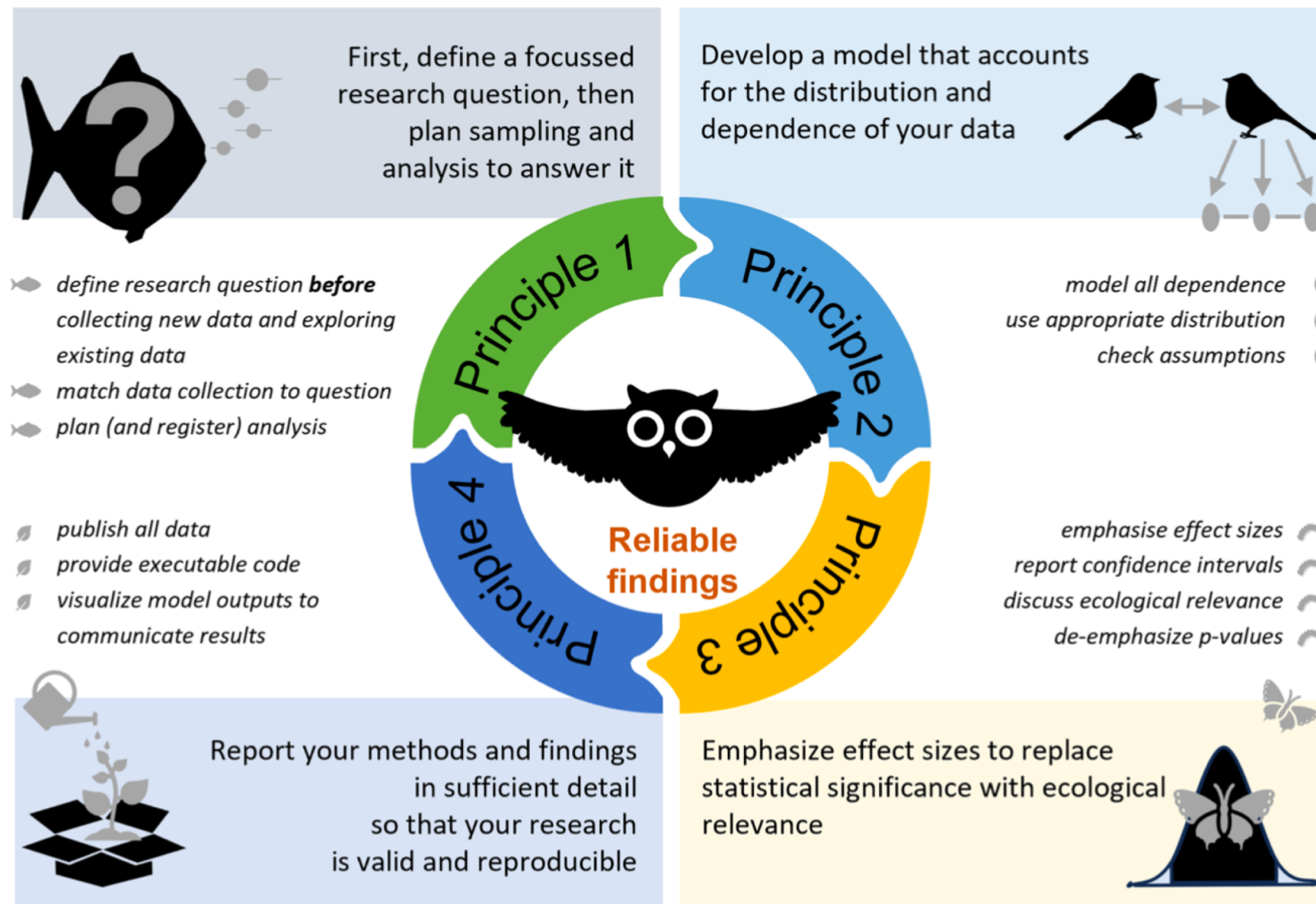
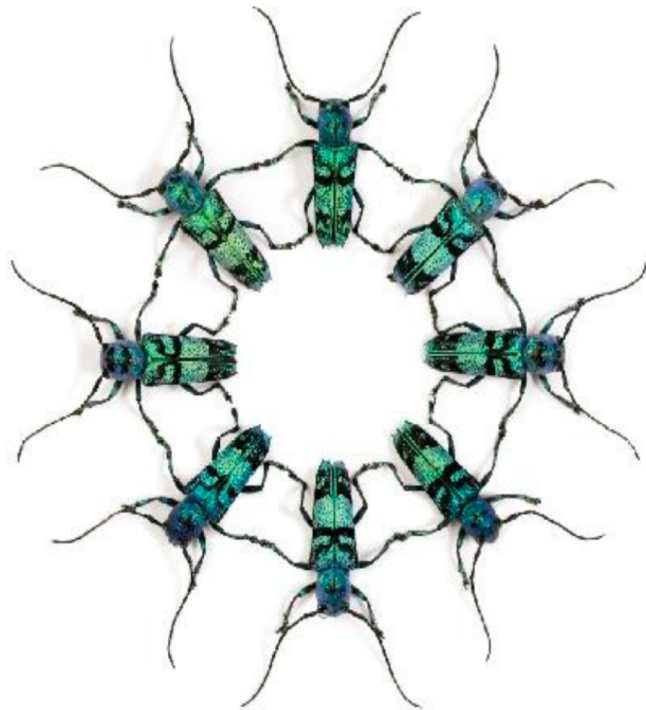

FIGURE 1 Four principles for improved statistical ecology.

The Analysis of Biological Data

WHITLOCK • SCHLUTER

SECOND EDITION